

DRUGI MEĐUNARODNI INTERDISCIPLINARNI
SKUP MLADIH NAUČNIKA DRUŠTVENIH I
HUMANISTIČKIH NAUKA

THE SECOND INTERNATIONAL
INTERDISCIPLINARY CONFERENCE FOR
YOUNG SCHOLARS IN SOCIAL SCIENCES AND
HUMANITIES

CONTEXTS

Zbornik radova

Book of Proceedings

www.ff.uns.ac.rs

Drugi međunarodni interdisciplinarni skup mladih naučnika društvenih i
humanističkih nauka

KONTEKSTI

4. decembar 2014.

ZBORNIK RADOVA

Izdavač:
Univerzitet u Novom Sadu
Filozofski fakultet

Novi Sad
2015

The Second International Interdisciplinary Conference for Young Scholars in
Social Sciences and Humanities

CONTEXTS

December 4, 2014

BOOK OF PROCEEDINGS

Publisher:
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy

Novi Sad
2015

IMPRESSUM

Drugi međunarodni interdisciplinarni skup mladih naučnika društvenih i
humanističkih nauka

KONTEKSTI

Univerzitet u Novom Sadu

Filozofski fakultet

4. decembar 2014.

ZBORNIK

RADOVA

IMPRESSUM

The Second International Interdisciplinary Conference for Young Scholars in Social
Sciences and Humanities

CONTEXTS

University of Novi Sad

Faculty of Philosophy

December 4, 2014

BOOK OF

PROCEEDINGS

<http://digitalna.ff.uns.ac.rs/digitalna-biblioteka/konteksti>

ISBN

978-86-6065-338-5

UDK

3(082)

009(082)

COBISS.SR-ID 301300999

Novi Sad

2015

Izdavač:
Filozofski fakultet
Univerziteta u Novom Sadu

Za izdavača:
Prof. dr Ivana Živančević Sekeruš, dekanica Filozofskog fakulteta

Urednik:
Doc. dr Željko Milanović

Tehnička redakcija:
Ljiljana Siriški
Kristina Ivšić

Lektura:
Iva Tešić, Irina Damjanov, doc. dr Bojana Vujin

Pokrovitelj:
Pokrajinski sekretarijat za nauku i tehnološki razvoj

Publisher:
Faculty of Philosophy,
University of Novi Sad

For the publisher:
Prof. Dr Ivana Živančević Sekeruš, Dean of Faculty of Philosophy

Editor:
Doc. Dr Željko Milanović

Technical Editing:
Ljiljana Siriški
Kristina Ivšić

Proofreading:
Iva Tešić, Irina Damjanov, Doc. Dr Bojana Vujin

Supported by:
Provincial Secretariat for Science and Technological Development

RECENZENTI RADOVA/PEER REVIEWERS

Prof. dr Vladislava Gordić Petković, Nada Buzadžić Nikolajević, prof. dr Žolt Lazar, prof. dr Olivera Knežević Florić, doc. dr Nataša Polovina, prof. dr Svetlana Tomin, doc. dr Nevena Varnica, doc. dr Željko Milanović, doc. dr Milan Ajdžanović, doc. dr Jasmina Dražić, dr Ana Elaković Nenadović, dr Dragana Francisković, doc. dr Sonja Filipović Kovačević, dr Vesna Lazović, prof. dr Dušanka Zvekić Dušanović, doc. dr Vesna Bogdanović, dr Virna Karlić, doc. dr Željko Marković, prof. dr Dubravka Valić Nedeljković, doc. dr Ruženka Šimonji Černak, prof. dr Dragan Prole, doc. dr Strahinja Stepanov, doc. dr Olga Panić Kavgić, doc. dr Saša Kavgić, prof. dr Srdan Šljukić, doc. dr Nataša Radusin Bardić, prof. dr Milica Andevski, doc. dr Marica Šljukić, prof. dr Slobodan Bjelica, doc. dr Boris Stojkovski, prof. dr Predrag Novakov, prof. dr Eva Toldi, doc. dr Čila Utaši, MA Ana Pajvančić Cizelj, doc. dr Dušan Ristić, doc. dr Marko Škorić, doc. dr Aleksej Kišjuhas, doc. dr Sanja Paripović Krčmar, doc. dr Zorica Hadžić, prof. dr Slobodan Vladušić, doc. dr Vladimir Gvozden, prof. dr Ivan Jerković, prof. dr Ljiljana Pešikan Ljuštanović, prof. dr Pavle Milenković, dr Nenad Ninković, prof. dr Dragica Koljanin, doc. dr Ferenc Nemet, prof. dr Ilona Rajšli, doc. dr Aniko Novak, prof. dr Edita Andrić, dr Mira Milić, doc. dr Vladimir Barović, prof. dr Biljana Šimunović Bešlin, prof. dr Ivana Đurić Paunović, doc. dr Arijana Luburić Cvijanović, doc. dr Tatjana Đurin, doc. dr Goran Vasin, Dejana Vasin, doc. dr Kristijan Eker, dr Sonja Veselinović, dr Jasna Jovanov, Tijana Palkovljević Bugarski

ORGANIZACIONI ODBOR/ORGANISING COMMITTEE

Prof. dr Ivana Živančević Sekeruš, predsednica Organizacionog odbora, prof. dr Olivera Knežević Florić, prof. dr Biljana Šimunović Bešlin, doc. dr Hargita Horvat Futo, doc. dr Jelena Kleut, Karlo Bala, Dragana Prodanović, prof. dr Marina Puja Badesku, prof. dr Žolt Lazar, doc. dr Mirna Radin Sabadoš, prof. dr Bojana Stojanović Pantović, doc. dr Sanja Ninković, doc. dr Ksenija Šulović, prof. dr Jasmina Jokić, prof. dr Dragan Prole, prof. dr Marijana Kosanović, Irena Subotić, prof. dr Janko Ramač, prof. dr Ivana Antonić, prof. dr Đura Hardi, doc. dr Svetozar Boškov, prof. dr Jarmila Hodolić, doc. dr Jelena Šakotić Kurbalija

Sadržaj

Contents

REČ UREDNIKA	15
LETTER FROM THE EDITOR	15

I

CULTURE AND EDUCATION

Jasna Kapelan MAŠTOM DO SAZNANJA O TOLERANCIJI I NENASILNOM RAZREŠENJU SUKOBA MEĐU UČENICIMA.	19
Maja Bosanac VASPITNO-OBRAZOVNI ZNAČAJ INTERKULTURALNE OSETLJIVOSTI KROZ FAZE LIČNOG RAZVOJA PO MODELU MILTONA J. BENETA	31
Lela Vuković INTERKULTURALNO OBRAZOVANJE KAO IZAZOV UNUTAR NOVE KULTURNE RAZNOLIKOSTI	45
Karlo Bala, Zoltan Geler ANALIZA ISKORIŠĆENJA KAPACITETA U CILJU POBOLJŠANJA PROCESA IZVOĐENJA NASTAVE	61

II

CULTURAL CONTEXTS AND MEDIA

Милица Ружичић Новковић КАКО СЕ ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ ИДЕНТИФИКУЈУ У ШТАМПИ НА СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	79
Andrea Ratković MEDIJSKE (RE)INTERPRETACIJE KULTURNOG KONTEKSTA I NJIHOV UTICAJ NA HOMOGENIZACIJU DRUŠTVENIH ODNOSA.	103
Mirna Vidaković IMPLICITNA SADRŽINA U REKLAMNIM SLOGANIMA NA ENGLISKOM JEZIKU – PRESUPOZICIJE I OČEKIVANJA.	121

III LINGUISTIC CONTEXTS

Марина Шафер ИСКАЗИВАЊЕ КОНДИЦИОНАЛНОСТИ У СРПСКОМ И МАЂАРСКОМ ЈЕЗИКУ	133
Јована Марчета ВОЋЕ У ФРАНЦУСКОЈ, ИТАЛИЈАНСКОЈ И СРПСКОЈ ФРАЗЕОЛОГИЈИ ...	157
Нина Манојловић, Стефан Тодоровић, Милица Кочовић НОМИНАЛИЗАЦИОНИ ПРОЦЕСИ КАО МАРКЕРИ БИРОКРАТИЗАЦИЈЕ ЈЕЗИКА НА ПРИМЕРУ СТАТУТА ВИСОКООБРАЗОВНИХ ИСТИТУЦИЈА ЧИЈИ ЈЕ ОСНИВАЧ РЕПУБЛИКА СРБИЈА.	179
Maruška Agrež PREVODOSLOVNI IN FUNKCIJSKI VIDIK BESEDE <i>PA</i> V SLOVENSKIH POGOVORIH IN DRAMATIKI 18. IN 19. STOLETJA	191
Nina Ditmajer BESEDJE V ROKOPISNIH PRIDIGAH JOŽEFA MURŠCA.	209
Јована Бандић ЛЕКСИКА СТРАНОГ ПОРЕКЛА У РОМАНУ <i>ОЧЕВИ И ОЦИ</i> СЛОБОДАНА СЕЛЕНИЋА	231
Маја Станојевић Гоцић КУЛТУРНИ КОНТЕКСТИ У НАСТАВИ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА СТРУКЕ: ПОГАЂАЊЕ ЗНАЧЕЊА РЕЧИ ИЗ КОНТЕКСТА	243
Snežana Kljakić AGENS U ENGLESKOM I SRPSKOM JEZIKU	259
Jovana Rupar FIKSNI BINOMI U ENGLESKOM JEZIKU I NJIHOV PREVOD NA SRPSKI ...	277
Јелена М. Јосијевић АМЕРИКАНИЗАЦИЈА ОРТОГРАФИЈЕ У БИВШИМ БРИТАНСКИМ КОЛОНИЈАМА: КОРПУС АНАЛИЗА ОРТОГРАФСКИХ ДУБЛЕТА СА <i>-OUR/-OR</i> И <i>-RE/-ER</i>	285

IV LITERARY CONTEXTS

- Љиљана Бајац
МОТИВ ОТУЂЕЊА У РОМАНУ СВЕТОЛИКА РАНКОВИЋА
ГОРСКИ ЦАР.....297
- Снежана Туцаковић
СУКОБ ВЕНЕЦИЈАНСКЕ И ЦРНОГОРСКЕ КУЛТУРЕ У ДЕЛУ ЂУРЕ
ЈАКШИЋА *ЈЕЛИСАВАТЕ, КНЕГИЊА ЦРНОГОРСКА* 311
- Виолета Стојменовић
ДАН ШЕСТИ (ПРВИ ДЕО) У КОНТЕКСТУ ПЕТРОВИЋЕВЕ КРИТИКЕ
КЊИЖЕВНИХ ПРЕДСТАВА О РАТУ325
- Душица М. Филиповић
ОД ХАБИТУАЛНОГ КА РИЗОМСКОМ ИДЕНТИТЕТУ: ЕТОС ДВА КЊИЖЕВНА
ЛИКА У *ДРУГОЈ КЊИЗИ СЕОБА* МИЛОША ЦРЊАНСКОГ.....349
- Биљана Ристић
СРПСКИ КЊИЖЕВНИ ЧАСОПИСИ НА ПОЧЕТКУ XX ВЕКА – НАШ СУСПРЕТ
СА ФРАНЦУСКОМ КЊИЖЕВНОШЋУ И КУЛТУРОМ359
- Dubravka Bogutovac, Sanja Šakić
NEPOZVANI GOST: OBLICI SURADNJE HRVATSKIH I SRPSKIH
KNJIŽEVNIH I KULTURNIH ČASOPISA (1991-2010).373
- Milica Rađenović
THE CULTURE OF INSATIABLE YEARNING IN ZADIE SMITH'S *THE
AUTOGRAPH MAN*.....385
- Goran Pavlović
HIBRIDNI IDENTITETI U ROMANU ZEJDI SMIT *BELI ZUBI*395
- Ilaria Sicari
A POETIC OF COMPOSITION: TAROT AND STORYTELLING. *IL CASTELLO
DEO DESTINI INCROCIATI* AND *POSLEDNJA LJUBAV U CARIGRADU*
AS CASES IN POINT.....409
- Olivera Miok
ONEOBIČENJE KAO SREDSTVO ČITANJA SVAKODNEVNOG U
ZBIRCI PRIČA *PITANJE BRUNA* ALEKSANDRA HEMONA423

László Patócs NARRATÍV EMÓCIÓ-JELENTÉSEK DARVASI LÁSZLÓ NOVELLISZTIKÁJÁBAN	436
--	-----

Renáta Romoda A VAJDASÁGI MAGYAR NOVELLA RÖVID TÖRTÉ NETE A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI É VTIZEDEKBEN	443
---	-----

Gabor Crnković GAZDASÁGI DISKURZÍV POZÍCIÓ K VIZSGÁLATA A VAJDASÁGI MAGYAR KORTÁRS NOVELLÁBAN	459
---	-----

V THE INDIVIDUAL, CULTURE, SOCIETY

Jelena Vojinović Kostić JEZIK U SLUŽBI KULTURNE IDENTIFIKACIJE POJEDINCA I GRUPE	469
---	-----

Goran Koletić MEDIKALIZACIJA LJUDSKE SIGURNOSTI – VAŽNOST PROCESA FARMACEUTIKALIZACIJE I SEKURITIZACIJE	481
---	-----

Nastasja Pisarev MOSKVA I PETROGRAD IZMEĐU STVARNOSTI I FIKCIJE: PROSTOR GRADA POD ZNAKOM LAVIRINTA	493
---	-----

Dejan Đorđić, Vanja Škrbić SOCIJALNI KONSTRUKTIVIZAM U OBRAZOVANJU – UVOD U MULTIKULTURALNO OBRAZOVANJE	509
---	-----

VI CULTURE AND LANGUAGE IN THE IN THE CONTEXT OF PHILOSOPHY

Davor Lazić JEZIK I SUBVERZIVNOST. JEZIK KAO PONAVLJAJUĆA-PERFORMATIVNA PRAKSA I STRATEGIJE SUBVERZIVNOSTI.	525
--	-----

Stevan Bradić ODNOS ČULNOSTI I KNJIŽEVNOSTI U MIŠLJENJU MIŠELA FUKOA I ŽAKA RANSIJERA	537
---	-----

Marina Goreta	
MARINOVICH PO TOMMASEU – KOLONIJALIZAM U DJELU <i>O UMU I DUHU</i>	
ANTONIJA MARINOVICHA	555

VII

HISTORY AND CULTURE – CONTEXTS AND PERMEATIONS

Небојша Карталија	
СРПСКО-УГАРСКИ ОДНОСИ У КОНТЕКСТУ ВИЗАНТИЈСКЕ СПОЉНЕ	
ПОЛИТИКЕ КРАЈЕМ XI И ПОЧЕТКОМ XII ВЕКА	571
Милан Чабрило	
СРПСКИ КРАЉ СТЕФАН ДРАГУТИН И ЊЕГОВА ПОРОДИЦА	
У БОРБИ ЗА УГАРСКИ ПРЕСТО У ВРЕМЕ ИЗУМИРАЊА	
ДИНАСТИЈЕ АРПАДОВИЋА	581
Никола Миливојевић	
ВЕСТИ АУСТРИЈСКИХ ХРОНИКА О СРБИМА КАО САВЕЗНИЦИМА	
УГАРСКОГ КРАЉА БЕЛЕ IV У РАТУ ЗА АУСТРИЈСКО НАСЛЕЂЕ	
ДИНАСТИЈЕ БАБЕНБЕРГА	587
Attila Pfeiffer	
PITANJE LOKALIZACIJE MAČVANSKE BANOVINE I	
MAČVANSKE TVRĐAVE	597
Livia Szedmina	
INFLUENCING INDEPENDENCE: THE ROLE OF THE IRISH-AMERICAN	
COMMUNITY IN LATE-19 TH -CENTURY IRISH HISTORY	611
Милан Громовић	
МИЛОШ ЦРЊАНСКИ О СВЕТОМ САВИ: ПОГЛЕД НА ИСТОРИЈУ	
“ДАНАС“; ЕСЕЈИСТИКА, ПУБЛИЦИСТИКА, ПОЛИТИКА	619
Jasmina Novaković, Marija Vasiljević, Mina Lukić	
ŽIVOT I SMRT HEROJA. SLUČAJ BISTI IVE LOLE RIBARA	631
Marko Fuček	
GENERATIONAL TRANSITION AND REVOLUTIONARY TRADITION IN	
YUGOSLAVIA, 1945-1960	641

Нина Манојловић¹
Стефан Тодоровић
Милица Кочовић
(Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац)

НОМИНАЛИЗАЦИОНИ ПРОЦЕСИ КАО МАРКЕРИ БИРОКРАТИЗАЦИЈЕ ЈЕЗИКА НА ПРИМЕРУ СТАТУТА ВИСОКООБРАЗОВНИХ ИНСТИТУЦИЈА ЧИЈИ ЈЕ ОСНИВАЧ РЕПУБЛИКА СРБИЈА²

The focus of the paper is the language of statutes of higher education institutions established by the Republic of Serbia, within the legal language of administration. The goal is to examine the nominalization processes which mark the language as bureaucratic. The main task here is to investigate into nominalization processes, such as decomposition and explicit categorisation, that are a part of context-dependent characteristics of these texts. Therefore, our approach to the analysis is structural-syntactic and functional-stylistic. Our hypothesis is that these texts exhibit high level of patternization in terms of nominalization as means of text construction, leading to language bureaucratization. The research conducted points to a great number of nominalized expressions – verbal, nominal, adjectival and adverbial, which are, at the same time, markers of administrative style – hence should not be always judged negatively, but rather as a characteristic of the specialized language in question.

Key words: administrative style, legal language, statutes, nominalization, decomposition, context, language of bureaucracy

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

У овом раду испитујемо номинализационе процесе на примерима ексцерпираним из административног стила, односно подстила који се назива законодавно-правни (Тошовић, 2002: 68) и то на текстовима Статута високообразовних институција чији је оснивач Република Србија (у питању су статuti Универзитета у Београду, Нишу, Новом Саду и Крагујевцу).³

Синтаксичке конструкције карактеристичне за овај функционални стил омогућавају разноврсне манипулације информацијама, као што је избегавање вршиоца радње, ограничавање права прималаца текста (Klikovac, 2008),

¹ manojlovic.nina@gmail.com.

² Рад је својим делом урађен у оквиру пројекта 178014: *Динамика стpуктyра савременог српског језика*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

³ У корпусу је забележено преко 80 различитих израза који представљају продукте номинализације.

изазивајући при томе, у зависности од контекста, економичност, еуфемистичност, шаблонизацију и сл. Циљ овог рада јесте да се испитају номинализациони процеси који маркирају језик ових докумената као бирократски. Главни задатак јесте испитати номинализационе процесе, попут декомпоновања и експлицитне категоризације (Radovanović, 2004; Радовановић 2006; Klikovac, 2008; Ивић, 1988), који учествују у изградњи контекстом условљених карактеристика ових текстова. Грађи приступамо структурно-синтаксички, како бисмо показали који типови номинализационих процеса карактеришу ове текстове, а потом ћемо дати и мањи осврт на њихову функционално-стилску употребу у тексту, која је обично условљена контекстом.

2. КРАТАК ПРЕГЛЕД ОДЛИКА ЗАКОНОДАВНО-ПРАВНОГ ФУНКЦИОНАЛНОГ СТИЛА

Да административни стил одликује номинални стил и велико присуство номинализационих структура, познато је у функционалистичкој литератури⁴ (Тошовић, 2002; Симић и Јовановић, 2002; Klikovac, 2008; Silić, 2006). Тежња ка безличности и општости у изражавању довела је и до прекомерне номинализације (Radovanović, 2004: 177). Они који се баве лингвистичким аспектом административног стила наводе да су за недовољну јасност одговорне синтагме састављене из мноштва зависних чланова (Луковић, 1994; Јелић, 1986). Тошовић (2002: 370) посебно упозорава на нагомилавање облика генитива у оквиру именичких синтагми и предлошко-падежних конструкција, што, према његовом мишљењу, доприноси неразумљивости текста правних аката. Нагомилавање именица у синтагмама може се повезати са утицајем немачког језика, који је именичке природе (Јелић, 1986: 117). Према Јелићу (1986), у језику који је глаголског карактера, какав је српски, овакво неконтролисано низање именица представља главни узрок неразумљивости нормативних текстова. Ми ћемо овде показати који све типови номинализације често утичу на неразумљивост ових текстова, због чега се ови текстови сврставају у тзв. 'бирократски језик', а њихов језички систем због свеобухватног номиналног стила одудара у већини од норме коју имплицира стандардни језик.

3. НОМИНАЛИЗАЦИОНИ ПРОЦЕСИ У ЈЕЗИКУ СТАТУТА

3.1. Синтагме са девербативним именицама

Процесом номинализације настале су све именичке синтагме са девербативном и деадјективном именицом (Ковачевић, 1992: 13). Процеси номи-

⁴ Номиналан стил у законодавно-правном функционалном стилу предмет је не само синтаксичке и семантичке анализе, већ и прагматичке, као и когнитивнолингвистичке и социolingвистичке (Radovanović, 2004: 204).

нализације представљају, заправо, честу употребу девербативних и деадјективних именица, као и предлога уместо падежа (Radovanović, 2004: 205). Глаголске именице често⁵ се могу наћи у синтагмама у језику административних текстова, у овом случају статута:

успшановљавање и извођење универзитетских студија (СУБГ, Члан 1); *располажење финансијским средствима* (СУБГ, Члан 10); *тајним плаћањем; заокруживањем редног броја* (СУКГ, Члан 74); *оспшваривање права* (СУКГ, Члан 61.); *доношење сташауша, одлучивање о прихватању пројекта* (СУКГ, Члан 7); *извођење појединих облика студија* (СУКГ, Члан 35); *успашање студијских програма* (СУКГ, Члан 36); *спшшање заједничке дипломе* (СУКГ, Члан 40); *продужење рока за одбрану дисертације* (СУКГ, Члан 49); *поспшуйак предлаања кандидата* (СУКГ, Члан 75); *спшуйање на дужности* (СУКГ, Члан 79); *координирање активности и учесшвовање у раду стшручних органа Универзитетша* (СУКГ, Члан 91); *предспшављање и заспшуйања Универзитетша* (СУНИ, Члан 20); *спшуйање на дужности новоизабраног ректора и проректора* (СУНИ, Члан 31); *именовање вршиоца дужности ректора* (СУНИ, Члан 32); *самоорганизовање и изражавање сопспшвеног мишљења* (СУНИ, Члан 94); *располажење финансијским средствима* (СУНС, Члан 11); *додешљивање, поспшврђивање и одузимање сташшуса центра изузешних вредности* (СУНС, Члан 38).

Појава оволиког броја глаголских именица представља тенденцију да се глаголи у личном глаголском облику ретко користе јер, као што смо истакли, у језику законодавно-правног стила тежи се анонимности и безличности при састављању правних докумената, а избегавањем употребе глагола може се избећи и именовање вршиоца радње.

У оквиру синтагме, клауза може бити 'деградирана' (Бугарски, 2003: 182) и вршити функцију атрибута. Тако имамо кондензовану синтагму *Одлука Сенаша Универзитетша о избору у звање је коначна* (СУГК, Члан 131), која се у законодавно-правном стилу далеко чешће среће него синтагма *Одлука коју је донео Сенаш Универзитетша*, где клауза коју је донео *Сенаш Универзитетша* ближе одређује синтаксему *Одлука*. Синтагма *Одлука Сенаша Универзитетша* настала је елидирањем исходишне вербалне структуре (реченице са атрибутском функцијом), те њени конституенти, који су били раздвојени глаголом, сада стоје један до другог (Ковачевић, 1992: 11). У наведеном примеру постигнута је економичност у изражавању избегавањем употребе клаузе. Међутим, у текстовима статута неретко се дешава да се именице даље нижу, опет како би се постигла економичност, институцио-

⁵ Није необично чак наћи и на негиране глаголске именице: *неушисивања школске године* (СУКГ, Члан 151); *непошшовање етичких начела* (СУНИ, Члан 51); *о случајевима неспдржавања спшашшша од стшране органа Универзитетша* (СУБГ, Члан 54); *непошшшовања финансијског плана* (СУБГ, Члан 55).

нализација, еуфемизација итд. или, пак, безличност и анонимност, што доводи до неразумљивости датог текста.

Поред примера као што је *доношење одлуке* – где је именица *одлучивање*, која представља девербативну именицу, даље декомпонована – можемо наћи мноштво других примера који представљају **двоструко номинализоване** исказе (Radovanović, 2004: 210):

обављање (свих) изборних радњи (СУКГ, Члан 72) (према *бирање*); *утврђивање предлоја за избор ректора* (СУКГ, Члан 74) (према *предлагање*); *подношење жалбе* (према *жаљење* – СУКГ, Члан 138); *Покрећање поседујка избора ректора* (СУНИ, Члан 21); *обављање изборних радњи* (СУНИ, Члан 21); *утврђивање предлоја за избор ректора* (СУНИ, Члан 26); *подношење жалбе на утврђени редослед* (СУБГ, Члан 80).

У овим примерима налазимо глаголску именицу (на пример *предлагање*) која је даље декомпонована употребом друге именице (*утврђивање*), која по правилу има апстрактније значење, чиме је синтагма добила општије и неодређеније значење.⁶ Овакве декомпоноване именице могу се даље везивати за друге именице које ближе објашњавају, што доводи до већ поменутог гомилања именица, врло често у генитиву, што илуструјемо следећим примерима:

Покрећање поседујка избора ректора (СУБГ, Члан 28); *покрећање поседујка оцене испуњености услова* (СУБГ, Члан 15); *одобравање мировања права* (СУНИ, Члан 96); *стицање дипломе одговарајућег нивоа и врсте студија* (СУНИ, Члан 98); *компоненте јединствености процеса високог образовања* (СУКГ, Члан 2); *предлој броја студентства* (СУКГ, Члан 18); *начин извођења студија* (СУКГ, Члан 35); *промена плана извођења наставе* (СУКГ, Члан 38); *право подношења приговора* (члан 131); *мандат чланова Савета Универзитета* (СУКГ, Члан 64); *престанку мандата чланова Савета* (СУКГ, Члан 67); *покрећање поседујка избора ректора* (СУКГ, Члан 72); *поседујак ионишњавања научног назива доктора наука* (СУКГ, Члан 55); *већином гласова укупног броја чланова* (СУКГ, Члан 108); *са знаком звања другог степена дипломских академских студија* (СУКГ, Члан 152).

⁶ Постоје примери (Манојловић, 2013) који заиста илуструју ситуацију када разумевање може бити отежано, посебно када се споје апстрактне именице карактеристичне за процес експлицитне категоризације и висок проценат номинализованих исказа: *праћење реализације извршења* (шта је *реализација извршења*?) *студийских програма и центрима Универзитета* (СУКГ, Члан 91).

3.2. Декомпоновање глагола

У нашој лингвистичкој литератури, номинализациони процеси често се везују за појаву декомпоновања предиката/глагола, односно често се у контексту номинализације говори о декомпоновању глагола. У литератури је добро познато и проучено који све лингвистички и нелингвистички фактори утичу да се одређена глаголска лексема декомпонује.⁷ Наиме, у језику статута чешће се каже да одређено тело или орган *доноси одлуку* него да *одлучује*, јер ова појава за последицу има високу фреквентност употребе именичке синтагме *доношење одлуке* (Манојловић 2013: 240). Настанак оваквих декомпонованих глагола последица је номинализационих процеса у језику. Код оваквих јединица долази до двоструког деривационог процеса: екстракције вербалног дела у виду копуле или различитих семикопулативних глагола и номинализације семантичког дела у виду девербативне именице (Радовановић, 1977; Radovanović, 2004). У текстовима законодавно-правног подстила најчешће се јављају глаголи типа *донети*, *вршити*, *извршити* и сл. глаголи, у функцији семикопулативних глагола, који означавају вербални део декомпоноване јединице, често уз именице које упућују на неки званични документ или одредбу (*одлука*, *избор*, *пројис*, *решење*, *наредба* итд.).

Савеш на истој седници на којој је донео одлуку о покрепању постојећа за избор Ректора (СУНИ, Члан 21); посебно оправданим случајевима наставно-научно веће факултета може донети одлуку о промени плана извођења наставе и током школске године. (СУНИ, Члан 99); врши промоције доктора наука и почасних доктора (СУНИ, Члан 22); Утврђивање предлога за ректора врши се тајним гласањем (СУНИ, Члан 26); врши надзор над студентским вредновањем квалитета студија (СУНИ, Члан 66); Избор чланова студентског парламентарног факултета врши се непосредно, тајним гласањем, на факултетима. (СУНИ, Члан 76); да донесе одлуку о избору у звање наставника, у којем случају је таква одлука коначна. (СУНС, Члан 139); орган факул-

⁷ М. Ивић (1988) је дала узроке настанка: (1) непостојеће глаголско име за идентификацију одређене радње; (2) непостојећа истокоренска глаголска лексема, али именица у односу на њу реализује другачије значење; (3) институционални карактер; (4) непожељно именовање; (5) имперсонализација; (6) плурализација радње; (7) конкретизација у смислу начина вршења радње, квантификативне модификације или експресивно-емотивне и стилске маркираности; (8) неутралност глагола у односу на категорију имперфективности/перфективности: двовидски карактер или непостојање видског парњака; (9) повишена могућност детерминације; (10) избегавање двосмислености; (11) образовање активне/пасивне конструкције.

Након многих својих истраживања и проучавања других аутора, М. Радовановић (2006: 222–223) даје суму најбитнијих узрока за овакав настанак: несинонимичност, апстрактност, стилска обележеност, институционализованост, непостојање одговарајућег глагола, неутралисање обавезне транзитивности, отклањање двовидности, 'сликовитост', лакше увођење фазе, 'плурализација' предикације, еуфемизација, специфичности детерминације глагола, семантичка (лексичка) 'пасивизација' и др.

ишета који је донео одлуку о избору у звање сарадника доноси одлуку о забрани обављања послова сарадника. (СУНС, Члан 147); када се не изврши избор у звање наставника по расписаном конкурс. (СУНС, Члан 153); Универзитет врши јавна овлашћења у складу са законом (СУНС, Члан 20); и врши илацирање нових знања и технологија (СУНС, Члан 44); Уколико веће факултета у року од 30 дана од дана достављања извештаја не донесе одлуку из става 1. овог члана, надлежно (СУКГ, Члан 129); Између различитих судијских програма може се вршити преношење ЕСПБ бодова. (СУКГ, Члан 41); који су по први пут уписали годину у школској години у којој се избор врши (СУКГ, Члан 63); Званично тумачење појединих одредаба Статута и других општих аката Универзитета врши орган Универзитета (СУБГ, Члан 154).

Може се приметити да неке од ових јединица нису сводиве на једно-лексемску јединицу. Ово су пре перифрастичке јединице неголи декомпоновани предикати (Тополињска, 1982). Наиме, прави декомпоновани глаголи нужно имплицирају постојање једнолексемског глагола из којег се дерибира декомпоновани, који је његова функционална варијанта, без разлике у значењу. С друге стране, перифрастички израз изискује значење двоелементне глаголско-именске конструкције дескриптивног карактера, јер глагол на одређени начин модификује дати израз, уносећи у њега различите семантичке компоненте (Тополињска, 1982; Мршевић Радовић, 1987; Тодоровић, 2012), односно долази до лексикализације. Ако се претпостави да је у примеру *вршити избор* 'избор' важни акт, именица више није само номинализован семантички део глагола *донети*.⁸

3.3. Декомпоновање именица

Декомпоновање није резервисано само за категорију глагола, већ долази и до декомпоновања именица, придева и прилога (Radovanović, 2004: 208). Кликовац (2008) декомпоновање именица назива и 'експлицитном категоризацијом' – екстракцијом општег својства који декомпонована именица денотира. Кликовац (2008: 37) уочава да се код именица „iz jednog imeničkog pojma izvodi njemu nadređen (viši) pojam i imenuje imenicom, a prvobitna imenica postaje njena odredba“. Радовановић (2004: 210) допуњује да се и код експлицитне категоризације именица дешава извесна екстракција некаквог вишег, општијег, инхерентног својства појма. На пример, именицом *обавезе* може се заменити читав низ различитих радњи које се не морају поименце навести: *Студент је дужан да испуњава наставне и предисий-*

⁸ Глаголи типа *донети* везују се и за друге именице, уз које сада само привидно може деловати да се ради о декомпоновању (што може нагнати поједине тумаче и да негативно оцене статус оваквих конструкција): нпр. *орган који је тај акци донео* (СУКГ, Члан 81).

не обавезе (СУКГ, Члан 141). Обавезе, које су предмет овог члана, могу бити присуствовање настави, полагање колоквијума, предавање радова и др. Такође, погледајмо и овај пример: *Члану Савешта Универзитетша може преслашати мандаш и пре исшека мандашној периоду наслоујањем околностш* које онемоућују чланство у Савешу (преслашанак радној односа на Универзитешау, преслашанак својства студентша Универзитетша, избор за члана Сенаша Универзитетша и сл.) (СУКГ, Члан 67). Наведене околности које могу наступити (можемо да приметимо и да апстрактна именица која је употребљена уместо глагола додаје још један ниво категоризације вишег реда) јесу разнолике по својој природи. Неке од околности су наведене у загради, али употреба именице *околностш* оставља огроман скуп ситуација неизречен, а подразумеван. Наводимо примере сличне претходном:

није дозвољено орјанизовање или деловање полиитичких сшранака, нишш одржавање скушова или на друшш начин деловање који имају у основи полиитичке или сшраначке циљеве / није дозвољено ни верско орјанизовање или деловање. (СУБГ, Члан 9); *обављање свих изборних радшш у шослоуку избора рекшора* (СУБГ, Члан 28); *није дозвољено орјанизовање или деловање полиитичких сшранака / верско орјанизовање или деловање* (СУНИ, Члан 12); *шланирање полиитике зайошљавања и аниажовања насшавника и сарадника* (СУНИ, Члан 14); *извршавање финансијској шлана Универзитетша* (СУНИ, Члан 20); *шредлаже мере за ошклањање уочених слабосшш* (СУНИ, Члан 48); *шружање услуша заинштересованим шредузећима и службама* (СУНИ, Члан 65); *Координирање складној развоја* (СУНИ, Члан 73); *Координирање акшшвностшш набавке* (СУНИ, Члан 73); *Ради обављања делашностшш и сшручних шослова из своје надлежностшш* (СУБГ, Члан 19); *сшособностшш обављања рекшорске функције* (Члан 33); *орјанизовање друшш облика деловања* (СУНС, Члан 13); *акшшвностшш у вези са шословањем и ошшалим ушривљањем* (СУНС, Члан 17); *сшварање машеријалних услова за рад и развој Универзитетша* (СУНС, Члан 20); *обављање иновационе делашностшш* (СУНС, Члан 23); *решавање сшамбених шшшребаш* (СУНС, Члан 33); *давање услуша и екшшершшза* (СУНС, Члан 42).

Дакле, некада се прибегава експлицитној категоризацији како би се избегло прецизно навођење појмова нижег реда и оставило места тумачењу подразумеваног опсега употребљеног израза, а некада постоји и слаба разлика у значењу, као што видимо у следећим примерима преузетим из Статута Универзитета у Крагујевцу:

мандашшш шериод (наспрам мандашш) / *средсшва* за обављање своје делашностшш (наспрам новац) / *услуше шришреме* за шшшашу (иако припрема за штампу спада у услуше, у административном стилу се то наглашава) / *насшавни шроцес* (наспрам насшаваш) / *радшш шроцес* (на-

спрам рад.)/ *сјорјске, забавне и рекреативне активности* (наспрам *сјорј, забава и рекреација*) и сл.

С друге стране, употребом општије именице често се може постићи економичност у изражавању, јер није потребно наводити све појмове нижег реда који су таквим изразом обухваћени: *средства јавној информисања* (наспрам набрајања – радио, телевизија, дневна и недељна штампа итд.) (СУКГ, Члан 98); *стварање материјалних услова за рад* (реч је о набављању средстава – новчаних итд.) (СУКГ, Члан 18) итд.

3.4. Декомпоновање придева и прилога

Код декомпоновања **придевских лексема**, лексема која се декомпонује не мења своју придевску функцију, већ се то инхерентно својство квалитета исказује експлицитном именичком лексемом (Radovanović, 2004: 212). Најчешће употребљена јесте конструкција *од+значаја*, замењајући придев *значајан*, али није необично да се овакав процес одигра и са другим⁹ именицама.

ишања од значаја за обављање делатности и рад у складу са законом уместо *значајна* за (СУНИ, Члан 53); *обављање делатности и друга ишања од значаја за рад института из сјава I. овог члана* (СУНС, Члан 37); *друга ишања од значаја за извођење студијској програма* (СУКГ, Члан 39) итд.

Код процеса **декомпоновања прилога** долази до екстракције општег својства, при чему прилошка лексема (која се декомпонује) губи статус прилога и постаје придев (опет уз именицу у одговарајућем падежу, која је, по правилу, апстрактна). Овде наводимо начинске прилошке изразе у форми *на + X начин*:

Број ЕСПБ бодова осјварен на овај начин (СУНИ, Члан 82); *може се изразити и на ненумерички начин* (СУНИ, Члан 101); *који на тај начин може да студира* (СУНС, Члан 99); *да на одговарајући начин информису студенте* (СУНС, Члан 103); *као и на који начин ће вредновати узете кристеријуме* (СУНС, Члан 113); *који се организује на најефективнији и најефикаснији начин* (СУНС, Члан 176); *може се изразити и на ненумерички начин* (СУБГ, Члан 95); *Универзитет о свом раду информисе студенте, запослене и јавност путем: оласне табле Универзитета, сајта Универзитета, посебних издања, конференција за новинаре, издавања посебних саопштења, као и на други одгова-*

⁹ Примера ради, у члану 25 Статута Универзитета у Крагујевцу стоји да је печат-суви жиг *окупио облика* (наспрам *придева окупио*). Разноврснија подела декомпоновања придева уочава се у публицистичком стилу (Тодоровић, 2012).

рајући начин. (СУКГ, Члан 154); *На Универзитету и високошколским јединицама у његовом саставу није дозвољено организовање или деловање политичких странака, чије одржавање служи или на дружи начин деловање који имају у основи политичке или страначке циљеве.* (СУБГ, Члан 9).

Шаблонизација примењена у употреби оваквих конструкција очигледна је ако се компарирају сва четири статута овде испитивана. Наиме, ако узмемо као пример члан 125б став 1 Статута Универзитета у Крагујевцу, који гласи: „Сенат доноси акт којим утврђује политику запошљавања и ангажовања наставника и сарадника на Универзитету и на факултетима у његовом саставу, полазећи од потребе да се наставни процес организује *на квалитетан, рационалан и ефикасан начин.*“ – видимо да је уместо прилога *квалитетно, рационално и ефикасно* употребљена предлошко-падежна конструкција *на квалитетан, рационалан и ефикасан начин*, која садржи апстрактну именицу *начин* и где је прилошка лексема декомпонована и има статус придева. Међутим, и други статuti показују готово исти или сличан реченични склоп са употребљеним декомпонованим прилозима:

Универзитет планира политику запошљавања, полазећи од потребе да се наставни процес организује на квалитетан, рационалан и ефикасан начин. (СУНИ, Члан 140);

Универзитет доноси акт којим утврђује политику планирања запошљавања и ангажовања наставника и сарадника полазећи од потребе да се наставни процес на Универзитету и високошколској јединици организује на квалитетан, рационалан и ефикасан начин, као и од начина обезбеђивања средстава за рад Универзитета и високошколске јединице. (СУНС, Члан 134);

Сенат доноси акт којим утврђује планирање политике запошљавања и ангажовања наставника и сарадника на Универзитету и у високошколским јединицама у његовом саставу, полазећи од потребе да се наставни процес на Универзитету организује на квалитетан, рационалан и ефикасан начин. (СУБГ, Члан 113);

Универзитет, односно факултет расписује конкурс за заснивање радног односа и избор у звање наставника и сарадника по потреби, водећи рачуна да се наставни процес организује на квалитетан, рационалан и ефикасан начин. (СУБГ, Члан 123).

4. ЗАКЉУЧАК: НОМИНАЛИЗАЦИЈА КАО МАРКЕР БИРОКРАТИЗАЦИЈЕ

Номинализациони процеси не одликују само административни стил и његове подстилове, а ни само српски језик, већ се све чешће срећу и у другим

регистрима стандардног српског језика (нпр. научном и публицистичком), али и у другим језицима (попут немачког и енглеског, под чијим утицајем се вероватно у нашем језику ови процеси и дешавају, али и у многим другим модерним језицима). Онај који се користи номиналним стилем тежи да у свом изражавању буде неодређен, безличан, уопштен и тежак за разумевање (Klikovac, 2008: 22). Према речима Душке Кликовац (2008: 66), бирократски језик прећуткује учеснике одређених ситуација, кад и како то одговара онима који се њиме служе, а то се најбоље постиже номинализацијом и употребом безличних конструкција. Радовановић (2006: 214) разлоге налази у 'европеизацији' језика, односно 'културама и когнитивним стиливима у контакту' (насупротив термину 'језици у контакту'). Оно што можемо истаћи јесте да језик законодавно-правног регистра и административног стила уопште има особености у виду номиналности стила, које су се развијале временом и под утицајем разних лингвистичких и нелингвистичких фактора. Осим тога, језик административног регистра развијао се у смеру који одговара циљевима и намени правних докумената, те није необично што га одликује безличност у обраћању и концизност у изражавању (Манојловић, 2013).

Посматрајући тренутно стање у законодавно-правном функционалном стилу, не може се очекивати скори крај доминације именица над глаголима, пре свега из разлога што су анонимност, апстрактност, економичност и имперсонализованост главне карактеристике овог стила (Radovanović, 2004: 206). Ми сматрамо да је овакво стање у административном стилу оправдано из разлога што доводи до извесне институционализације језика (односно, бирократизације, али у једном другом смислу). Иако долази до стварања бирократизације језика, мора се скренути пажња да је тај језик, тзв. 'језик струке', у овом случају административни, стога, очекивано је да се он на друкчији начин конфигурише него стандардни српски језик у целини. Истичемо да су разлози номинализације, као и употребе других 'фази' (енг. *fuzzy*) лингвистичких средстава, неопходни из прагматичких разлога (енг. *relevance theoretic perspective*), али је то тема за неки други рад. На крају, номинализациони процеси остају као језички маркери овога стила, или, ако баш хоћемо, тог тзв. бирократског језика, а не само језичке јединице у употреби. Маркирајући ове микродискурсе, они постају прави импулси са сврсисходном ефицијентношћу, за разлику од неких других регистара (нпр. публицистичког), где имају карактер псеудоинституционализованости. Номинализовани изрази специјализирани су за оне радње које спроводе званичне институције, то јесу функционално-стилске варијанте које доносе специфична значења у односу на основне изразе. Увек се треба сетити да институција *врши избор*, али појединац у неформалној комуникацији *бира*. Настале због потреба струке, али и уз тенденцију да прелазе у друге дискурсе и регистре, ови процеси осликавају једну општу тенденцију, показујући на глобалном нивоу висок степен продуктивности.

ИЗВОРИ

СУБГ – Статут Универзитета у Београду.
СУКГ – Статут Универзитета у Крагујевцу.
СУНИ – Статут Универзитета у Нишу.
СУНС – Статут Универзитета у Новом Саду.

ЛИТЕРАТУРА

- Бугарски, Р. (2003). *Увод у општи лингвистику*. Београд: Чигоја.
- Ивић, М. (1988). Још о декомпоновању предиката. *Јужнословенски филолоџ*, XLIV, 1–5.
- Јелић, И. (1986). *Основи нормативне технике – увод у савремену науку о методама стварања и разумевања права*. Београд: Економика.
- Ковачевић, М. (1992). *Кроз синтагме и реченице*. Сарајево: Свјетлост.
- Луковић, М. (1994). *Развој српског правног стила – прилози историји језика и права у Србији*. Београд: Службени гласник.
- Манојловић, Н. (2013). Беспредлошке и предлошко-падежне именичке синтагме у законодавно-правном функционалном стилу на примеру Статута Универзитета у Крагујевцу. *Радови Филозофског факултета*, 15/1, 235–247.
- Мршевић Радовић, Д. (1987). *Фразеолошке језичко-именичке синтагме у савременом српскохрватском језику*. Београд: Филолошки факултет.
- Радовановић, М. (1977). Декомпоновање предиката (на примерима из српскохрватског језика). *Јужнословенски филолоџ*, XXXIII, 53–80.
- Радовановић, М. (2006). О 'именичком стилу' у уму и језику. У П. Пипер (Ур.), *Когнитивно-лингвистичка проучавања српског језика* (стр. 221–229). Београд: САНУ, Одељење језика и књижевности.
- Симић, Р. и Јовановић, Ј. (2002). *Основи теорије функционалних стилова*. Београд: НДСЈ и Јасен.
- Тодоровић, С. (2012). *Типови перифразе у јубилистичком стилу српског језика* (Непубликовани мастер рад). Крагујевац: ФИЛУМ.
- Тополињска, З. (1982). Перифрастички предикатски изрази на међусловенским релацијама. *Јужнословенски филолоџ*, 37, 35–49.
- Тошовић, Б. (2002). *Функционални стилови*. Београд: Београдска књига.
- Klikovac, D. (2008). *Jezik i moć*. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Radovanović, M. (2004). *Planiranje jezika i drugi spisi*. Sremski Karlovci/Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Silić, J. (2006). *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Zagreb: Disput.

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

3-029:088(082)

**МЕЂУНАРОДНИ интердисциплинарни скуп младих научника
друштвених и хуманистичких наука Контексти (2 ; 2014 ; Нови Сад)**

Zbornik radova [Elektronski izvor] / Drugi međunarodni
interdisciplinarni skup mladih naučnika društvenih i humanističkih nauka
Konteksti, 4. decembar 2014, Novi Sad = Book of proceedings / The Second
International Interdisciplinary Conference for Young Scholars in Social
Sciences and Humanities Contexts, December 4, 2014, Novi Sad. - Novi Sad
: Filozofski fakultet, 2015

Način dostupa (URL):

<http://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2015/978-86-6065-338-5>. - Nasl. sa
naslovnog ekrana. - Opis zasnovan na stanju na dan: 25.11.2015.

ISBN 978-86-6065-338-5

I. Контексти (2 ; 2014 ; Нови Сад) Међународни интердисциплинарни
скуп младих научника друштвених и хуманистичких наука Контексти (2
; 2014 ; Нови Сад)

а) Друштвене науке - Интердисциплинарни приступ - Зборници б)
Културни плурализам - Интердисциплинарни приступ - Зборници
COBISS.SR-ID 301300999